

Vikingarnas klädedrägt

Återutgivning av text från 1869

En gratis publikation från
e-boksbiblioteket.se

Vikingarnas klädedrägt

– Återutgivning

av text från 1869

av

Hans Olof Hildebrand Hildebrand

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-084-4

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I den här e-boken får du veta mer om vikingarna och deras kläder. Du får läsa om byxor, underkläder och särkar.

Det mest spännande är kanske att du också får veta hur färgglada vikingarnas klädsel var.

Den här texten publicerades ursprungligen år 1869 i boken "Konunga-boken eller sagor om ynglingarne och Norges konungar intill år 1177 af Snorre Sturleson" med rubriken "Klädedrägten enligt Konungaboken". Författare till texten är Hans Olof Hildebrand Hildebrand (1842–1913).

Den här e-boken publicerades på sajten e-boksbiblioteket.se i oktober 2016.

Du får gärna länka till den här e-boken eller skicka vidare e-boken till vänner och bekanta. Du får till och med ladda ner den och sprida den vidare på din egen sajt eller blogg – men då kan vi inte göra eventuella ändringar, rättelser eller kompletteringar.

De förkortningar som nämns i texten hänvisar till olika forntida sagor och berättelser.

Vikingarnas klädedrägt

Den här texten publicerades ursprungligen år 1869 i boken "Konunga-boken eller sagor om ynglingarne och Norges konungar intill år 1177 af Snorre Sturleson" med rubriken "Klädedrägten enligt Konungaboken". Författare till texten är Hans Olof Hildebrand Hildebrand (1842–1913).

Liksom uti första delen de uppgifter, som Konungaboken innehåller om de gamles hus och skepp, blifvit på ett ställe sammanförda, så meddelar jag här det, som kan tjena till belysning af de gamles klädedrägt, försåvidt denna omtalas af Snorre. Uti ett enda arbete kan man naturligtvis icke vänta fullständiga upplysningar; men det viktigaste angående männens drägt förekommer dock i detta. Om kvinnornas nämnes så godt som intet. Kapitlet om de gamles klädedrägt har förut blifvit behandladt af Keyser och Weinhold¹.

Närmast kroppen bar man en *skjorta* eller *särk* (skyrta, serkr). Det ser ut som om man åtminstone understundom hade särskild *nattsärk* (HHe. kap. 13). I äldre tider hade skjortan långa ärmar (ME. kap. 37).

På benen hade man *byxor* eller *broker* (brók, pl. brœkr). Man band

1 Keyser, Nordmændens private Liv i Oldtiden. Weinhold, Altnordisches Leben.

ibland till dem nere vid fötterna (OH. kap. 153). Såsom material nämnes linne. En annan benbeklädnad kallades *hosor*, hvilka hade utseende af höga strumpor; de vore ibland gjorda af *karduanskinn*. När under Olof kyrres tid yppigheten steg, hade man trånga hosor, som lerkades upp på benet. *Blåa* byxor och *gråa* och *blåa* hosor omtalas. Den delen af byxorna, på hvilken man satt, kallades *setgeiri*.

På fötterna hade man *skor*. De vore väl i de flesta fall arbetade af läder; särskildt omtalas skor gjorda af *fit*, d. v. s. huden mellan klöfvarne på renar, kor o. s. v. Gammalmodigt var att bära mycket höga skor (ME. kap. 37) och bundna om benet (OH. kap. 31). Dock vore de eleganta skorna på Olof kyrres tid höga; de vore dessutom silkesömmade, till en del guldbelagda. Uttrycket *skokläder* torde kunna beteckna icke blott skorna, utan äfven hosorna.

Den vanliga beklädnaden för lifvet hette *kjortel* (kyrtill). *Blåa*, *röda* och *bruna* omtalas. På Olof kyrres tid vore männens kjortlar släpande (drag-kyrtill), tillsnörde i sidan (?), med fem alnar länge ärmar, så trånge, att man skulle draga dem med en rem och lerka ända upp till axeln. Enligt ME. kap. 37 hörde dock de ärmarne till den gammalmodiga klädedrägten. Till denna hörde äfven långa öfverstycken (upphlutir).

Om lifvet hade man ett *bälte* (lindi), vid hvilket man bar knifven (OT. kap. 55). Vid detta torde äfven varit fästade de *pungar* (sjöðr), som understundom omtalas.

Öfverklädnaden kallades med ett gemensamt namn *öfverhamn* (yfírhöfn) och tyckes i allmänhet hafva varit så lång, att man kunde, utan att rödjas, derunder bära ett svärd. Öfverkläderna voro af olika

slag: *skickja* eller *mantel* (möttul)², *vesel* eller *slagning*³, som icke hade ärmor (MBa. kap. 8), *slödor* (slœður), släpande klädnad af dyrbar pell, sömmad med guld och försedd med sidenband, *hjuþ* (hjúpr) eller *ka-sung* (kösungr), äfven armlös⁴, ibland fodrad med skinn, och då kallad *skinnhjuþ*, *kåpa*, i hvardagslag grå, vid högtider af skarlakan, ibland fodrad med skinn (loðkápa) och då liktydig med *fäll*, *gráfäll*, *varfäll* (feldr, gráfeldr, vararfeldr)⁵, *hekla*, försedd med capuchon (grön). Särskildt omtalas en mantel med *tyglar* eller band, hvarmed den tyckes hafva varit fästad om halsen (MBI. kap. 16). Det synes hafva varit sed, att slå eller draga upp flikarne af *skickjan* (ME. kap. 13).

På hufvudet hade man en *hatt* (hötttr). MBa. kap. 8 omtalas en *skålhatt* (skålförmig hatt?), hvilken på det motsvarande stället af Mor-kinskinna kallas en dansk hatt. IB. kap. 11 omtalas såsom hufvudbo-nad en *silkehufva*.

På handen hade man *vantar* (vöttr), ibland stoppade med dun (dunfulla). I handen tyckes man vanligen haft en staf, med eller utan yxa o. s. v.

Såsom dyrbarare materialier omtalas *pell* (fint siden, byssus) — sådant köptes i Holmgård OH. kap. 64 — *gudväf*, *skarlakan*. Tygena utsömmades med silke och guld och kantades ofta med guldstickade band (*hlað*).

Bland smycken nämnes följande. De vanligaste vore ringar af ädel metall, *halsringar* eller *men*, *armringar* (de af guld vägde oftast en half

2 *Skickja af brun purpur med hvitt skinn. H. Hd. kap. 24. En välsk skickja. ME. kap. 37.*

3 *En vesel var i Estland värd lika mycket som tvenne trälpojkar eller en bock. En blå vesel, buren öfver röd skarlakanskjortel, omtalas MBa, kap. 8.*

4 *En silkehjuþ med lejon i gult silke fram och bak. MBa. kap. 26.*

5 *Man »skickte» fällen, d. v. s. begagnade den som en skickja.*

mark), hvilka ibland buros ofvanför armbågen, *benringar* (OK. kap. 2), *finger링ar* eller *fingerгuld*. Ett guldmän säges hafva varit hopfästadt bakpå halsen med ett band (OH. kap. 140). Dessutom omtalas ett spänne, kalladt *fälldalk* (feldardálkr).

Viktiga ord och personer

Aln.

Längdmått. En aln är 59 cm.

Byssus.

De trådar som musslor och mollusker använder för att hålla sig fast vid stenar och andra ytor. Trådarna användes förr i Medelhavet för en typ av mycket värdefullt tyg som kallades "sjösilke".

Hildebrand, Hans Olof Hildebrand.

[1842–1913] Svensk arkeolog, numismatiker och riksantikvarie. Var ledamot i Svenska Akademien från 1895 till sin död. Är mest känd för sina insatser inom arkeologin, skapade bland annat den typologiska metoden som i dag används av arkeologer över hela världen.

Keyser, Rudolf.

[1803–1864] Norsk professor och historiker. Verkade under större delen av sin karriär vid Kristiania universitet. Keyser var framför allt inriktad på landets medeltidshistoria. Hans mest kända verk är "Om nordmændenes herkomst og folke-slægtskab" (1839) och "Norges historie" (1865-70).

Mark.

Viktenhet. En mark motsvarade 200 gram.

Olof Kyrre.

[1050–1092] Norsk kung från år 1067 tills sin död år 1092. Olav var son till Harald Hårdråde och var gift med den danske kungen Sven Estridssons dotter Ingrid Svendsdotter. Hans tillnamn Kyrre fick han eftersom han inte förde några krig. Olav räknas som grundläggare av staden Bergen.

Skarlakan.

Namn på en klarröd färg. Ordet kommer från italienskans ”scarlatto”.

Sturleson, Snorre.

[1178–1241] Isländsk hövding och författare. Han skrev ner 100-tals dikter och berättelser från vikingatiden. Hans mest berömda verk är ”Snorres Edda”.

Weinhold, Karl.

[1823–1901] Tysk språkforskare och historiker. Var professor vid flera universitet, bland annat i Kiel, Breslau, Graz och Berlin. Skrev ett stort antal verk om språk och seder, bland annat ”Heidnische Totenbestattung in Deutschland” (1859), ”Die Sagen von Loki” (1848) och ”Bayrische Grammatik” (1867).

Förkortningar

FIB

Flatöboken.

Fms

Fornmannasögur.

HG

Håkan godes saga.

HGr

Harald gråfälls saga.

HHd

Harald hårdrådes saga.

HHe

Håkan härdabreds saga.

HHf

Harald hårfagers saga.

IB

Inge och hans bröders saga.

Leg.

Olof helges legendariska saga.

MB, MBa

Magnus barfota saga.

MBI

Magnus blindes saga.

ME

Magnus Erlingssons saga.

MG

Magnus godes saga.

OH

Olof helges saga.

OK

Olof kyrres saga.

OT

Olof Trygvesons saga.

Skalsk.

Skaldskapsmål.

Ssl

Safn til Sögu Islands.

söo

Sigurds, Östens och Olofs saga.

YS

Ynglingasaga.

Fler böcker: *E-boksforlaget.se*

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"
- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulla patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)